

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัย วิจาร์ณ และข้อเสนอแนะ

ภายหลังการย้ายถิ่นทุกครั้ง ผู้ย้ายถิ่นจะต้องปรับตัวให้เข้ากับท้องถิ่นปลายทางนั้น ๆ ถ้าท้องถิ่นต้นทางแตกต่างไปจากท้องถิ่นปลายทางไม่มากนัก ผู้ย้ายถิ่นอาจจะปรับตัวได้ภายในระยะเวลาอันสั้น แต่ถ้าท้องถิ่นทั้งสองแตกต่างกันมาก เช่น เขตชนบทกับเขตเมือง ผู้ย้ายถิ่นอาจจะใช้เวลานานพอสมควรปรับตัวและดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับคนในเขตเมือง การปรับตัวของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกันตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้ย้ายถิ่น การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นด้านอาชีพ การเป็นเจ้าของทรัพย์สินเครื่องใช้ และกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินที่อยู่อาศัย โดยศึกษาจากผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเขตเทศบาลอื่นเป็นระยะเวลาต่ำกว่า ๕ ปี ๕-๑๔ ปี และ ๑๕ ปีขึ้นไป เปรียบเทียบกับผู้ไม่ย้ายถิ่นในท้องถิ่นนั้น โดยใช้ข้อมูลของโครงการเรื่องการย้ายถิ่นของประชากร และการพัฒนา ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สำรวจประชากรผู้ย้ายถิ่น และไม่ย้ายถิ่นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ โดยเลือกสุ่มตัวอย่างตามระดับการพัฒนา การศึกษาครั้งนี้คาดว่าผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในระยะเวลาสั้นกว่าจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะเวลาสั้นกว่า และผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมือง นอกจากการใช้วิธีวิเคราะห์จากสัดส่วนของค่าภายในตัวแปรเปรียบเทียบตามกลุ่มระยะเวลาที่อยู่แล้ว ยังวิเคราะห์โดยการให้คะแนนค่าภายในตัวแปรแต่ละตัว และนำค่าคะแนนเฉลี่ยมาใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างในการปรับตัวของแต่ละกลุ่มระยะเวลา ทั้งนี้เพื่อการอธิบาย และให้ภาพที่ชัดเจนขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การปรับตัวด้านอาชีพของผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

การศึกษาครั้งนี้พบว่า การปรับตัวในเรื่องอาชีพของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร ไม่สอดคล้องกับที่คาดไว้ในตอนต้น กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามาอยู่นานกว่าไม่ได้มีระดับอาชีพสูงกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชากรที่ย้ายมาจากเขตเมือง ทั้งนี้เพราะประชากรในกลุ่มที่เข้ามาอยู่ต่ำกว่า ๕ ปี มีคุณภาพดีกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่ก่อน จึงได้งานอาชีพที่ดีกว่า และเนื่องจากในกรุงเทพมหานคร

มีการเปลี่ยนแปลง หรือเลื่อนระดับอาชีพได้ยาก ต้องใช้เวลานาน ผู้ที่เข้ามาอยู่ก่อนบางส่วนอาจจะมีอาชีพเดียวกับเมื่อย้ายเข้ามาใหม่ แต่การศึกษานี้พบว่า ผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตชนบททุกกลุ่มระยะเวลา เมื่อนำลักษณะ เพศ อายุ และระดับการศึกษามาเป็นตัวพิจารณาแล้วจะพบว่า มีลักษณะแตกต่าง และไม่สอดคล้องกับการศึกษาข้างต้นเท่าไรนัก (รูปที่ ๑, ๒, ๓)

ความแตกต่างในเรื่องการปรับตัวด้านอาชีพของชายที่ย้ายมาจากเขตเมือง กับที่ย้ายมาจากชนบทมีไม่มากนัก และในกลุ่มที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ๑๕ ปีขึ้นไปนั้น ค่าคะแนนเฉลี่ยของอาชีพใกล้เคียงกันมาก สำหรับหญิงนั้น การปรับตัวด้านอาชีพของผู้ที่มาจากชนบทด้อยกว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองมากกว่าชาย ส่วนในเรื่องของกลุ่มอายุผู้ที่อายุต่ำกว่า ๓๕ ปี และมาจากชนบทปรับตัวด้านอาชีพได้น้อยกว่าผู้ที่มาจากเขตเมือง และผู้ที่อายุ ๓๕ ปีขึ้นไป กลุ่มที่อยู่ต่ำกว่า ๕ ปี ผู้ที่มาจากชนบทจะปรับตัวด้านอาชีพได้น้อยกว่าผู้ที่มาจากเขตเมืองมาก ๆ แต่ในกลุ่มต่อมาที่อยู่ ๕-๑๔ ปี และ ๑๕ ปีขึ้นไป การปรับตัวของผู้ที่มาจากชนบทไม่แตกต่างไปจากเขตเมืองมากนัก จนเท่ากันในที่สุด และถ้าพิจารณาการปรับตัวด้านอาชีพจำแนกตามการศึกษา พบว่าในกลุ่มที่ศึกษาดำกว่า และเท่ากับประถมศึกษา นั้น การปรับตัวของผู้ที่มาจากชนบท และเขตเมืองแตกต่างกันน้อยมาก แต่กลุ่มที่ศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา นั้นผู้ที่อายุต่ำกว่า ๕ ปี และ ๕-๑๔ ปีนั้น ไม่มีความแตกต่างในเรื่องการปรับตัวด้านอาชีพของผู้ที่มาจากเขตเมืองและชนบท แต่กลุ่มสุดท้ายคือผู้ที่อยู่ตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป ผู้ที่มาจากชนบทปรับตัวด้านอาชีพได้ดีกว่าผู้ที่มาจากเขตเมืองมาก

การปรับตัวด้านอาชีพของผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาลอื่น

การศึกษานี้พบว่า ผู้ที่ย้ายถิ่นที่เข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลอื่นในระยะเวลาานานกว่าปรับตัวด้านอาชีพไม่ได้ไปกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่ภายหลัง เพราะผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาอยู่ในเขตนี้บางส่วนมิได้ย้ายถิ่นด้วยตนเอง แต่เป็นข้าราชการที่ย้ายเข้ามาเพราะหน้าที่การงาน และเป็นการย้ายถิ่นชั่วคราวที่สั้น จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยของอาชีพตรงส่วนนี้สูงกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ก่อน บางส่วนก็มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก มิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในชนบทอย่างแท้จริง ความแตกต่างในเรื่องการปรับตัวด้านอาชีพ ระหว่างผู้ที่มาจากเขตเมืองกับชนบทจึงไม่มากนัก แต่ก็มีแนวโน้มที่ผู้มาจากเขตเมืองจะปรับตัวด้านอาชีพให้ดีกว่าผู้ที่มาจากเขตชนบท

เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า ชายที่มาจากชนบท และอยู่ต่ำกว่า ๕ ปี ปรับตัวด้านอาชีพได้ดีกว่าผู้ที่มาจากเขตเมืองเพียงกลุ่มเดียว นอกนั้นผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองปรับตัวได้ดีกว่าทั้ง ๒ กลุ่มระยะเวลา แต่หญิงที่มาจากเขตเมืองปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มาจากชนบททุกกลุ่มระยะเวลา และมีความแตกต่างของการปรับตัวด้านอาชีพ ระหว่างหญิงที่ย้ายมาจากเขตชนบทกับผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองมากกว่ากลุ่มของเพศชาย สำหรับผู้ที่อายุต่ำกว่า ๓๕ ปี และย้ายมาจากเขตเมืองมีแนวโน้มว่าผู้ที่อยู่ ๕-๑๔ ปี ปรับตัวด้านอาชีพได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาต่ำกว่า ๕ ปี และผู้ที่ย้ายมาจากเขตชนบท ผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ก่อนปรับตัวด้านอาชีพได้ไม่ดีกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาภายหลัง แต่กลุ่มที่ย้ายมาจากเขตเมืองปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มาจากชนบททุกกลุ่มระยะเวลา และนอกจากนี้ผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าและเท่ากับประถมศึกษา ที่ย้ายเข้ามาจากเขตเมืองเข้ามาอยู่ก่อนมิได้ปรับตัว ในด้านอาชีพดีกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาในภายหลัง ความแตกต่างของผู้ที่มาจากเขตเมือง และชนบท ในการปรับตัวด้านอาชีพในระดับการศึกษานี้มีน้อยมาก สำหรับผู้ที่จบสูงกว่าประถมศึกษาในกลุ่มนี้ไม่สามารถวิเคราะห์การปรับตัวด้านอาชีพได้ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ประชากรตัวอย่างมีการศึกษาที่แตกต่างกันหลายระดับ

การปรับตัวด้านการมีทรัพย์สินเครื่องใช้ของผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

จากตัวอย่างที่ศึกษานี้พบว่า การปรับตัวด้านการมีทรัพย์สินเครื่องใช้นี้สอดคล้องกับที่คาดไว้ทั้ง ๒ ตอน คือ ผู้ที่อยู่นานกว่าปรับตัวในเรื่องการมีทรัพย์สินได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่ และผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองปรับตัวด้านนี้ได้ดีกว่าผู้ที่มาจากชนบท นอกจากนี้ยังพบว่าถ้าเปรียบเทียบแต่ละกลุ่มระยะเวลาที่อยู่ ผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองมีความแตกต่างของการปรับตัวด้านนี้ในแต่ละระยะเวลาในอัตราส่วนที่สม่ำเสมอมากกว่าผู้ที่ย้ายมาจากชนบท กล่าวคือ ผู้ที่มาจากชนบท และอยู่ ๕-๑๔ ปี ปรับตัวเรื่องทรัพย์สินต่าง ๆ สูงกว่ากลุ่มที่เข้ามาอยู่ต่ำกว่า ๕ ปีมาก ขณะที่กลุ่มที่อยู่ตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป ปรับตัวด้านนี้สูงกว่ากลุ่มที่อยู่ ๕-๑๔ ปีไม่มาก ส่วนผู้ที่มาจากเขตเมืองการปรับตัวด้านการมีทรัพย์สินในแต่ละระยะเวลารวมสูงขึ้นในอัตราส่วนที่เกือบเท่ากัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะผู้ที่ย้ายมาจากชนบทไม่เคยมีของเหล่านี้มาก่อน เมื่อมีความสามารถในการซื้อจึงรีบหาไว้เพื่อให้ทัดเทียมกับเพื่อนในสังคม

ถึงแม้ว่าจะศึกษาโดยใช้ตัวแปรต่าง ๆ เข้ามาพิจารณาพร้อมซึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ก็ตาม การปรับตัวด้านการมีทรัพย์สินของผู้ที่เข้ามาอยู่ก่อนจะดีกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาภายหลังทุกตัวแปร และผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองส่วนใหญ่ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มาจากเขตเมือง จะเห็นได้ชัดเจน

จากกลุ่มที่เข้ามาใช้แรงงาน มีรายได้น้อย และจบการศึกษาในระดับต่ำ

การปรับตัวด้านการมีทรัพย์สินเครื่องใช้ของผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาลอื่น

สำหรับผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาลอื่นนี้พบว่า ผู้ที่อยู่นานกว่ามีการปรับตัวในเรื่องการมีทรัพย์สินเครื่องใช้ได้ดีกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะเวลาสั้นกว่า และผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองปรับตัวด้านนี้ได้ดีกว่าผู้ที่มาจากเขตชนบท แต่ข้อค้นพบประการหลังนี้มีได้เป็นจริงนักเมื่อแยกศึกษาด้วยระดับการศึกษา กลุ่มอาชีพ และรายได้ กล่าวคือส่วนใหญ่การปรับตัวของผู้ที่ย้ายมาจากชนบทในกลุ่มระยะเวลาหลัง (กลุ่มที่อยู่ระหว่าง ๕-๑๔ ปี และ ๑๕ ปีขึ้นไป) เกือบจะไม่แตกต่างกับผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมือง และบางกลุ่มยังปรับตัวได้ดีกว่า เช่น กลุ่มที่มีรายได้สูงที่เข้ามาอยู่ ๕-๑๔ ปี และตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป สาเหตุที่การปรับตัวด้านการมีทรัพย์สินเครื่องใช้ของผู้ที่อยู่ มาจากเขตเมือง และชนบท ไม่แตกต่างกันมากเท่าไร อาจจะเป็นเพราะประชากรบางส่วนที่เข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลอื่นนี้มีได้เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ท้องถิ่นเดิมจริง ๆ แต่ย้ายเข้ามาเพราะหน้าที่การงาน หรือบางส่วนมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นมาก่อน

การปรับตัวด้านการมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินของผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

ถึงแม้ว่ากรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินของคนในกรุงเทพมหานครเป็นไปได้อย่างดี แต่การศึกษาครั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในระยะเวลานานกว่าปรับตัวในการมีบ้านและที่ดินได้ดีกว่าผู้ที่เข้ามาในภายหลัง จะมีกลุ่มที่ย้ายมาจากเขตเมืองเข้ามาอยู่ต่ำกว่า ๕ ปีเท่านั้น ที่คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวเรื่องนี้สูงกว่าผู้ที่อยู่ ๕-๑๔ ปีเล็กน้อย และการปรับตัวในเรื่องนี้ของผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากชนบท

เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับวิชาการและใช้ความชำนาญที่เข้ามาอยู่ในระยะเวลาต่ำกว่า ๕ ปี มีลักษณะเลือกสรรอย่างชัดเจน กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่ปรับตัวได้ดีกว่ากลุ่มที่ย้ายเข้ามาอยู่เป็นเวลา ๕-๑๔ ปี สำหรับอาชีพที่ใช้แรงงาน และไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการ และอาชีพเกี่ยวกับการค้านั้น ผู้ที่ย้ายเข้ามาก่อนปรับตัวด้านนี้ได้ดีกว่าผู้ที่เข้ามาภายหลัง จากกลุ่มอาชีพทั้ง ๓ นี้ พบว่าความแตกต่างของผู้ที่มาจากเขตเมือง และชนบทมีน้อยมาก ซึ่งผลการศึกษาประการหลังนี้ก็คล้ายกับการศึกษาเรื่องการปรับตัวของการมีกรรมสิทธิ์บ้านและที่ดิน โดยแยกระดับรายได้ และพบต่อไปว่า ผู้ที่มีรายได้ระดับกลางที่ย้ายเข้ามาอยู่ต่ำกว่า ๕ ปี การปรับตัวดังกล่าวดีกว่าผู้

ที่อยู่ ๕-๑๔ ปี ทั้งผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองและชนบท แต่กลุ่มที่มีรายได้สูงในกลุ่มของผู้ที่มาจากเขตเมืองเท่านั้นที่ผู้เข้ามาอยู่ต่ำกว่า ๕ ปี ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่อยู่ ๕-๑๔ ปี ทั้งนี้ผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่มีคุณภาพดีกว่าผู้ที่เข้ามาก่อน ผู้ย้ายมาจากเขตเมืองและมีอายุ ๓๕ ปีขึ้นไป ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากชนบทอย่างชัดเจน และลักษณะเลือกสรรของประชากรที่มาจากเขตเมืองที่เข้ามาอยู่ต่ำกว่า ๕ ปี ก็ยังพบอย่างชัดเจนหลังจากแยกศึกษาโดยอายุแล้ว นอกจากนี้ทางด้านประสบการณ์การย้ายถิ่น พบว่า ผู้ที่ย้ายถิ่นครั้งเดียวที่เข้ามาก่อนจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่เข้ามาภายหลัง

การปรับตัวด้านการมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินของผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาลอื่น

การศึกษาในขั้นต้นพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลอื่นเป็นระยะเวลาสั้นปรับตัวด้านการมีบ้านและที่ดินได้ดีกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่ในระยะเวลาสั้นกว่า และผู้ที่มาจากเขตเมืองปรับตัวด้านนี้ได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากชนบท แต่ในขั้นต่อมาเมื่อแยกศึกษาด้วยตัวแปรอื่น ๆ ประกอบกันแล้วพบว่าผู้ที่มาจากเขตเมืองไม่ได้ปรับตัวได้ดีกว่าเสมอไป ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลอื่นนี้ประกอบไปด้วยบุคคลหลายกลุ่ม กลุ่มแรกอาจจะเป็นข้าราชการที่ต้องย้ายที่ทำงานไปประจำที่โน่นที่นี้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง กลุ่มนี้ถึงแม้จะมีอาชีพที่ดี รายได้สูง แต่จะไม่มีบ้านของตนเองส่วนใหญ่อยู่บ้านพักข้าราชการ กลุ่มที่ ๒ อาจจะเป็นกลุ่มที่ย้ายเข้าไปอยู่จริง ๆ เพื่อการทำมาหากิน กลุ่มนี้อาจจะมีรายได้ไม่น้อย ทำอาชีพใช้แรงงานหรือทำการค้า บางส่วนจะสามารถมีบ้านที่ตนที่อยู่ของตนเองได้ ซึ่งกลุ่มนี้จะปนอยู่ในทุกกลุ่มระยะเวลา แต่เนื่องจากจำนวนที่ใช้ศึกษามีน้อย จึงไม่สามารถแยกเพื่อให้ผลวิเคราะห์ชัดเจนขึ้นได้

วิจารณ์

การวิจารณ์ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่า การปรับตัวด้านอาชีพของผู้ย้ายถิ่นไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวแปรที่ใช้คือ อาชีพเป็นตัวแปรที่ซับซ้อนในเรื่องการปรับตัวได้ไม่ชัดเจนเนื่องด้วยสาเหตุ ๒ ประการ คือ ประการแรก การจัดกลุ่มอาชีพไม่วิพจน์ที่จะบ่งถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกลุ่มอาชีพเดียวกัน เช่น ผู้ที่จบระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ก็ไม่สามารถเลื่อนระดับอาชีพเป็นนักวิชาการ หรือทำงานที่ต้องใช้ความรู้ได้ เมื่อย้ายถิ่นเข้ามาอาจได้ทำงานกรรมกร ต่อมาเมื่ออยู่ในท้องถิ่นนั้นนานขึ้น อาจจะมีควมชำนาญเลื่อนขึ้นเป็นหัวหน้ากรรมกร ส่วนผู้ที่ประกอบ

อาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ อาจจะได้ปรับขึ้นสูงขึ้นตามระยะเวลาที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนแต่อยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน จึงไม่สามารถที่จะชี้บ่งการปรับตัวได้ดีเท่าที่ควร ประการต่อมา อาชีพบางอย่างถูกจำกัดด้วยความรู้ ความสามารถ อายุ และเพศ เช่น อาชีพบริการ หญิงอาจจะมีโอกาสได้งานอาชีพนี้มากกว่าชาย หรือผู้ที่มีอายุน้อยอาจจะได้งานอาชีพนี้มากกว่าผู้ที่มีอายุมาก เป็นต้น เมื่อนำตัวแปรคุมเข้าไปร่วมวิเคราะห์อีกชั้นหนึ่ง จึงทำให้ผลการศึกษาดังกล่าวแตกต่างไปจากเดิม อิทธิพลของตัวแปรคุมที่มีต่อตัวแปรอาชีพมีน้ำหนักและทิศทางต่าง ๆ กัน ตัวแปรคุมบางตัวแสดงผลสอดคล้องในขณะที่ตัวแปรคุมบางตัวแสดงผลตรงกันข้ามกับผลการวิเคราะห์เบื้องต้น (เมื่อใช้ตัวแปรเฉพาะกลุ่มอาชีพตัวเดียวกัน) เช่น พบว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตชนบทมาอยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีอายุมากกว่า ๓๕ ปีขึ้นไปในกลุ่มที่อยู่ต่ำกว่า ๕ ปี ปรับตัวในด้านอาชีพได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองอย่างมาก (ดังแสดงในรูปที่ ๒) ในขณะที่เมื่อยังไม่แยกกลุ่มอายุ ผู้ที่ย้ายมาจากชนบทปรับตัวในเรื่องอาชีพได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมืองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ ๑๗) หรือในกรณีที่ย้ายถิ่นชายที่ย้ายมาจากเขตชนบทเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมือง (รูปที่ ๑) เหล่านี้เป็นต้น ผลการศึกษานี้แสดงถึง ข้อจำกัดของตัวแปรอาชีพที่อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ได้ผลการศึกษาที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ผลการศึกษานี้ก็นำพิจารณาว่า การจัดการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นด้วยตัวแปรอาชีพโดยจัดกลุ่ม ดังการวิเคราะห์ครั้งนี้ อาจจะเป็นวิธีการที่ไม่ค่อยจะเหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้นยังนำพิจารณาว่าตัวแปรในเรื่องอาชีพจะเป็นตัวที่ไม่มีความหมายเชิงชี้บ่งสถานภาพของการปรับตัวอย่างแท้จริง

ผลการศึกษาในเรื่องการมีทรัพย์สินเครื่องใช้ในครัวเรือน และกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน ส่วนใหญ่สอดคล้องกับสมมติฐาน แต่ผลการวิเคราะห์มีแนวโน้มที่จะแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง การเพิ่มพูนทรัพย์สินกับตัวแปรทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นที่มีอาชีพดี หรือรายได้สูงจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่รายได้ต่ำ ถึงแม้ว่าจะย้ายถิ่นมาจากเขตชนบทก็จะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ย้ายมาจากเขตเมือง (รูปที่ ๕, ๖, ๗ และ ๘) ผู้ย้ายถิ่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงพอประมาณในขณะที่ย้ายเข้ามาจะสามารถเริ่มต้นสะสมได้ในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งจะแตกต่างไปจากผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เพราะกลุ่มนี้จะต้องใช้เวลาในการเสริมสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ จนถึงระดับที่จะเริ่มสะสมทรัพย์สินเครื่องใช้ในบ้านและที่ดิน ข้อสันนิษฐานดังกล่าวนี้ยังได้รับการยืนยันจากผลการศึกษาในเขตเทศบาลอื่นที่พบว่า กลุ่มที่ย้ายมาอยู่ในเขตดังกล่าวนี้ยังได้รับการยืนยันจากผลการศึกษาในเขตเทศบาลอื่นที่พบว่า ค่าครองชีพในเขตเทศบาลอื่นไม่สูงเท่ากับค่าครองชีพในกรุงเทพมหานคร ผู้ย้ายถิ่นมีโอกาสสะสม

ทรัพย์สินได้เร็วกว่า

ความซับซ้อนของอิทธิพลของตัวแปรคู่ต่าง ๆ ต่อตัวแปรอิสระ เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่จำกัดคุณภาพของการวัดและการวิเคราะห์ ตัวแปรคู่แต่ละตัวต่างมีอิทธิพลต่อตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม หากใช้ตัวแปรคู่ทุกตัวมาพิจารณาพร้อมกันก็จะให้ผลการศึกษาที่ชัดเจนกว่าการใช้ตัวแปรคู่ทีละตัว แต่เนื่องจากจำนวนตัวแปรคู่สำหรับการศึกษาค้างนี้ไม่มากพอที่จะนำตัวแปรคู่ทุกตัวมาพิจารณาพร้อมกัน การวิจัยครั้งนี้จึงอธิบายผลการศึกษาดังบางส่วน และบางครั้งอาจจะใช้หลักหรือแนวทางที่ผู้อื่นศึกษามาประกอบกัน ดังนั้นเป็นข้อคิดที่ควรพิจารณาว่า ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เมื่อเอาตัวแปรคู่ต่าง ๆ เข้าไปพิจารณาร่วมแล้วให้ผลแตกต่างไปจากเดิม อาจจะแสดงว่าตัวแปรคู่เหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นมากกว่าตัวแปรอิสระ

การวิจารณ์อื่น ๆ

๑. ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เนื่องจากตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งรวบรวมมาด้วยวัตถุประสงค์หลักซึ่งอาจจะไม่ตรงกับการศึกษานี้ ดังจะเห็นได้จากความไม่สมบูรณ์ในด้านตัวแปร ซึ่งมีทั้งในด้านความครบถ้วนและความชัดเจน รวมทั้งแบบแผนการสุ่มตัวอย่างซึ่งครอบคลุมเฉพาะเขตเมืองที่เป็นท้องถิ่นปลายทาง การศึกษานี้จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหากมีข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นมากกว่านี้ เช่น การสุ่มตัวอย่างทั้งในท้องถิ่นต้นทางและปลายทาง เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและแยกศึกษา และมีรายละเอียดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเป็นรายภาค เพราะการย้ายถิ่นระหว่างภาคย่อมมีปัญหาในเรื่องการปรับตัวมากเท่า ๆ กับการย้ายถิ่นข้ามเขตการปกครอง จากชนบทสู่เขตเมือง นอกจากนี้ประชากรภาคต่าง ๆ อาจจะปรับตัวและมีปัญหาในเรื่องการปรับตัวที่แตกต่างกัน

๒. วิธีการศึกษา การศึกษาโดยใช้ระยะเวลาเป็นเครื่องกำหนดการเปลี่ยนแปลงของประชากร โดยคาดว่าผู้ที่ย้ายมาอยู่ก่อนย่อมจะมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาภายหลัง มิได้เปรียบเทียบประชากรกลุ่มเดียวกันตลอด ทำให้การแปลผลบางอย่างอาจจะไม่ได้ตามเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะพื้นฐานของประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาแต่ละช่วงเวลาไม่เท่ากัน ความรู้ความสามารถก็แตกต่างกัน การที่มีประสบการณ์ในท้องถิ่นปลายทางน้อยกว่าหรือการที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางในระยะเวลายาวนานกว่า มิได้หมายความว่าผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ จะปรับตัวได้ไม่เท่ากับผู้อยู่มาก่อน

นอกจากนี้ การศึกษาโดยใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นตัวแทนของสัดส่วนจะให้ผลที่ใกล้เคียงกัน ถ้าการกำหนดคะแนนนั้นใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด จะเห็นได้จากการศึกษาในเรื่องอาชีพ เนื่องจากเกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนนเป็นเกณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จึงทำให้ค่าที่ได้คลาดเคลื่อนมากเมื่อนำตัวแปรอื่น ๆ เข้ามาพิจารณาาร่วมดังกล่าวมาแล้ว

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะหลักอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยด้านการปรับตัวผู้ย้ายถิ่น

๑.๑ เนื่องจากตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ตัวหนึ่งให้คำตอบที่ไม่ชัดเจน คือ อาชีพ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีผู้นิยมใช้มากพอสมควร และมีการศึกษาที่แสดงผลว่าอาชีพเป็นตัวชี้บ่ง การเปลี่ยนแปลงระดับการปรับตัว และผลงานวิจัยนี้สร้างข้อสงสัยในด้านสัมพัทธภาพที่แสดงค่อนข้างชัดเจน จึงน่าจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อพิสูจน์สัมพัทธภาพ หรือคุณค่าที่แท้จริงของการใช้อาชีพเป็นตัวแปรที่ใช้วัดการปรับตัวให้ต้องแท้ เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและความเข้าใจผิดในการแปลผลการศึกษาเรื่องการปรับตัว

๑.๒ การวิจัยในเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นที่ทำโดยการศึกษา ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-sectional study) โดยวิธีเปรียบเทียบผู้ที่ย้ายถิ่นที่เข้ามาในระยะเวลาต่างกัน เช่นนี้ ไม่ได้แสดงความแตกต่างของการปรับตัว แต่เนื่องจากปัจจัยอื่น ๆ ในสังคมมิได้หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงทำให้ข้อเปรียบเทียบมีข้อบกพร่อง และจุดอ่อนอยู่มาก การศึกษาโดยวิธีนี้จึงไม่ให้คำตอบที่ดีเท่าที่ควร ประกอบกับตัวแปรที่ใช้ยังน้อยไป และวัดได้ไม่ไวพอ ดังนั้นถ้าจะมีการศึกษาในลักษณะเช่นนี้อีกก็น่าจะเพิ่มคำถามต่าง ๆ ให้มากขึ้น เช่น คำถามในด้านทัศนคติของผู้ย้ายถิ่นที่มีต่อท้องถิ่น และสังคมปลายทาง หรืออาจจะต้องมีคำถามย้อนหลังเมื่อย้ายถิ่นเข้ามาใหม่ ๆ และถามถึงปัจจุบันประกอบกัน นอกจากนี้อาจจะถามถึงพฤติกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่างผู้ย้ายถิ่น และผู้ไม่ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทางได้

๑.๓ การที่นำผู้ย้ายถิ่นมาเปรียบเทียบกับผู้ไม่ย้ายถิ่นในปลายทางเพียงอย่างเดียวนี้ ทำให้ขาดข้อมูลบางประการไป ดังนั้นน่าจะมีการศึกษาเปรียบเทียบผู้ย้ายถิ่นกับผู้ไม่ย้ายถิ่นในท้องถิ่นต้นทางด้วย จะได้ภาพชัดว่า ผู้ย้ายถิ่นมีลักษณะเลือกสรร และเป็นกลุ่มที่ดีกว่าท้องถิ่นต้นทางจริงหรือไม่

๑.๔ การศึกษาในลักษณะของการให้คะแนนตัวแปรแบบแบ่งประเภท (nominal) นี้ไม่ได้ให้ภาพที่ชัดเจน ถ้าคะแนนที่ใช้ไม่ใกล้เคียงกับความจริง ดังนั้น อาจจะต้องมีรายละเอียดอื่นๆ มาประกอบด้วย เช่น การอธิบายด้วยสัดส่วน

๑.๕ จำนวนตัวอย่างที่ศึกษาควรมีจำนวนมากกว่านี้ เมื่อแบ่งกลุ่มตัวแปรกำหนดหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน จำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่มจะไม่น้อยมาก เพราะการปรับตัวด้านใดด้านหนึ่งมิได้อาศัยคุณลักษณะเพียงประการเดียว แต่อาศัยลักษณะอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นถ้าสามารถแยกศึกษาได้กับตัวแปรหลายตัวในเวลาเดียวกัน ก็จะได้ภาพที่ชัดเจน

๒. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาในกรุงเทพมหานครปรับตัวได้ยากกว่าผู้ที่ย้ายเข้ามาในเขตเทศบาลอื่น และผู้ที่มาจากเขตเมืองก็ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มาจากเขตชนบทเกือบทั้งหมด แสดงถึงความแตกต่างของการพัฒนาเมืองและชนบท ถึงแม้การปรับระดับการพัฒนาชนบทเป็นสิ่งที่ผู้บริหารกำลังกระทำอยู่ แต่อาจจะใช้เวลานาน ดังนั้นควรจะมีมาตรการอื่น ๆ ช่วยผู้ย้ายถิ่นที่มาจากชนบทในเรื่องการปรับตัว เช่น ให้ข่าวสารกับผู้ที่คิดจะย้ายถิ่น ภายหลังจากย้ายถิ่นแล้วควรจะมีการติดตามผู้ย้ายถิ่นจากหน่วยงานของรัฐบาล เพื่อศึกษาถึงปัญหา และช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้ย้ายถิ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย